Plan van aanpak bloemrijke bermen en akkerranden

COALITIEAKKOORD 2018-2022, ACTIEPUNT 15

Auteur: J.G.S. van den Berg

Datum: 28 februari 2020

Versie:

Kenmerk: Maasgouw - Alg. Intern\2603

GEMEENTE MAASGOUW.

INHOUDSOPGAVE

1. Inleiding 3

2. Aanpassingen grasbeheer 4
2.1 Nieuw maaibestek 4
2.2 Introductie sinusbeheer 4
2.3 Schapenbegrazing 5
2.4 Gebruik kruidenmengsels 5
2.5 Bestrijding exoten 6
2.6 Monitoring 6

3. Project kruidenrijke akkerranden 7

4. Patrijzenproject 8

5. Grondbeleid 9
5.1 Vervreemding bermen 9
5.2 Inzet landbouwgronden gemeente 9

6. Inrichting openbare ruimte 10
6.1 Wadi s 10
6.2 Laanbomen 11
6.3 Omvormen gazons 11

7. Educatie en communicatie 12
7.1 Cursus kruidenrijke graslanden 12
7.2 Vlindercursus 12
7.3 Communicatie 12

1. INLEIDING

In 2016 is de nieuwe groenvisie “Maasgouw 2030” door de gemeenteraad vastgesteld. Eén van de uitgangspunten is het vergroten van biodiversiteit. Oftewel “aangeharkt waar het moet, ecologisch waar het kan”.

Aanvullend hierop is in het coalitieakkoord 2018-2022 de ambitie vastgelegd om meer bloemrijke bermen en akkerranden te realiseren (actiepunt 15).

In deze notitie worden de maatregelen die mede naar aanleiding van het coalitieakkoord worden genomen beschreven.
Deze maatregelen maken onderdeel uit van een breder scala aan maatregelen waarmee wordt geanticipeerd op klimaatverandering en de forse afname van biodiversiteit. Daarom wordt in deze notitie ook overige aspecten die in dit kader samenhangen met bloemrijke bermen en akkerranden, toegelicht.

2. AANPASSINGEN GRASBEHEER

2.1 Nieuw maaibestek

In 2018 is een nieuw bestek voor het beheer van de bermen en ruw gras gemaakt. Belangrijk uitgangspunt voor het nieuwe bestek is het vergroten van de biodiversiteit.

Bermen en overige graslanden worden vanaf 2018 minder vaak gemaaid.
Er wordt bovendien gefaseerd gemaaid. De eerste meter wordt in het voorjaar, greppels en taluds in de zomer en ten slotte worden de vlakke delen van de bermen in de herfst gemaaid. Zo blijft steeds een deel van de berm in bloei, kunnen insecten zo goed kunnen schuilen en voldoende voedsel vinden. In verband met de verkeersveiligheid worden op plekken waar dat nodig is, uitzichtpunten frequenter gemaaid.

Gefaseerd maaibeheer Rijksweg - Brachterbeek

2.2 Introductie sinusbeheer

Op een aantal grotere percelen met extensief beheerd gras wordt sinds 2018 een nieuwe manier van maaien toegepast: sinusbeheer. Dat wil zeggen dat er bij elke maaibeurt 30% van een perceel bewust niet gemaaid wordt. Zo blijven er steeds voldoende bloeiende planten en schuilplekken voor insecten en overige dieren aanwezig. Voorbeelden zijn de voormalige voetbalvelden van Heel en Wessem.

2.3 Schapenbegrazing

Op plekken waar daar voldoende ruimte voor is, worden bermen en overige extensief beheerde grasvelden begraasd met schapen. Dit is milieuvriendelijker en spaart insecten in het groen. Het begrazen met schapen wordt inmiddels al tientallen jaren toegepast in Maasgouw en wordt gecontinueerd. De schaapskudde trekt letterlijk de hele gemeente door. Van de beegderheide tot op de vestingwerken in Stevensweert. Van de taluds aan de Maas in Linne tot de jachthaven in Wessem. Hierdoor draagt de kudde ook bij aan uitwisseling van zaden in de gemeente. Zo ontstaat een netwerk van ecologische stapstenen.
In 2018 is het begrazingsbeheer opnieuw aanbesteed. In het oude bestek werd nog uitgegaan van inspanningsverplichtingen. In het nieuwe bestek zijn concrete resultaatsverplichtingen opgenomen. Naast beeldkwaliteit zijn hierbij ook ecologische doelen geformuleerd.

2.4 Gebruik kruidenmengsels

Bij nieuwe bermen of schade wordt er voortaan niet meer met graszaad doorgezaaid maar worden kruidenmengsels toegepast. Zoals bijvoorbeeld bij kabelwerkzaamheden en de aanpassingen aan de fietspaden tussen Horn en Beegden en tussen Wessem en Thorn.
Om floravervalsing te voorkomen worden altijd inheemse soorten met een Nederlandse oorsprong toegepast.

Kruidenmengsel Doonweg Heel

2.5 Bestrijding exoten

Op diverse plekken in de gemeente worden invasieve exoten bestreden. Soorten zoals Japanse Duizendknoop, Reuzenbereklauw, Amerikaanse Vogelkers, Amerikaanse Eik vormen een bedreiging voor de biodiversiteit. Op diverse manieren worden deze soorten bestreden.

Informatiebord over bestrijding Japanse duizendknoop

2.6 Monitoring

Om alle maatregelen die genomen worden om de biodiversiteit te vergroten te kunnen evalueren, wordt een monitoringsprogramma opgestart. Op diverse locaties zal de vegetatie van bermen worden geïnventariseerd zodat op termijn de effecten van het aangepaste beheer beoordeeld kunnen worden. Hiermee wordt in 2020 gestart.
Met het vaststellen van het groenbeheerplan in 2019 is hiervoor budget beschikbaar gesteld.

3. PROJECT KRUIDENRIJKE AKKERRANDEN

In samenwerking met stichting IKL worden maatregelen genomen om natuur en landschapskwaliteit te versterken. Veelal op particuliere gronden in samenwerking met grondeigenaren en lokale vrijwilligers.

Onderdeel van het jaarprogramma van het IKL is de aanleg van kruidenrijke akkerranden. Jaarlijks worden circa twee hectare (circa 5 km.) kruidenrijke akkerrand aangelegd op percelen van agrariërs en particuliere percelen. Bijvoorbeeld in de omgeving van Ohé, Thorn en Beegden.

Akkerrand Wijde Steeg – Ohé en Laak

4. PATRIJZENPROJECT

Om de achteruitgang van boerenlandvogels te stoppen is in 2019 het patrijzenproject Maasgouw gestart door Natuurrijk Limburg en het IKL. In de omgeving van Thorn, Wessem, Panheel, Heel en Beegden zijn percelen ingericht speciaal voor patrijzen. In totaal gaat het hierbij om ruim 30 hectare. Met agrariërs worden driejarige contracten afgesloten.
De gemeente heeft dit project ondersteund door informatie over de eigendomssituaties te leveren en de informatieavond te faciliteren.

Patrijzenproject Kanaalweg - Beegden

5. GRONDBELEID

Het grondbeleid van de gemeente Maasgouw wordt op dit moment herzien en zal in de loop van 2020 ter vaststelling aan de gemeenteraad worden voorgelegd. Op twee punten wordt nu al op het nieuwe beleid geanticipeerd:

5.1 Vervreemding bermen

In de loop der jaren zijn op een groot aantal locaties bermen verdwenen door ze om te ploegen. In 2019 is aan de hand van luchtfoto's een aantal locaties waar substantiële delen van bermen zijn verdwenen, in kaart gebracht. Op dit moment worden gesprekken gevoerd met aanpalende eigenaren en pachters om te bekijken hoe we deze situaties weer in de oude toestand kunnen herstellen. Zodat er weer ruimte ontstaat voor het ontwikkelen van kruidenrijke bermen. Dit is niet alleen gunstig voor de kruidenrijkdom maar komt ook ten goede aan veel laanbomen.

5.2 Inzet landbouwgronden gemeente

In het nieuw op te stellen grondbeleid wordt voorgesteld om bij de uitgifte van landbouwgronden door de gemeente voortaan de overweging te maken ecologische en landschappelijke doelen te realiseren. Bijvoorbeeld door agrariërs te stimuleren deel te nemen aan het patrijzenproject en / of de kruidenrijke akkerranden.

Op enkele locaties is besloten het agrarisch gebruik te beëindigen omdat het niet mogelijk bleek de agrarische productiefunctie te combineren met landschappelijke en ecologische doelen. Bijvoorbeeld aan de Notenbeemd waar samen met omwonenden een weiland is omgevormd naar een plukweide met kruidenrijk grasland. Net als een klein weilandje bij de Maasdijk in Stevensweert dat in het voorjaar (helaas kon de geplande boomfeestdag met kinderen van de basisschool niet doorgaan vanwege het corona-virus) is omgevormd naar een kruidenrijk grasland met hoogstam boomgaard.

In het gebied Op de Konie in Stevensweert is eveneens geanticipeerd op het nieuwe grondbeleid. Stroken van circa 10 meter breed worden hier niet verpacht maar voortaan als brede berm met een voetpad beheerd. Zo ontstaan hier twee verbindingen voor zowel mens als dier tussen de kern Stevensweert en het natuurgebied Molenplas.

Twee ecologische én recreatieve verbindingen vanuit Stevensweert naar de Molenplas

6. INRICHTING OPENBARE RUIMTE

6.1 Wadi's

Her en der in de gemeente worden wad's aangelegd om regenwater af te koppelen van het riool. Zo wordt het rioleringsstelsel minder belast en het grondwater gevoed. Deze wadi's worden veelal ecologisch beheerd. Hetzij met schapenbegrazing of een extensief maaibeheer. Door het extensieve maai- of begrazingsbeheer ontstaat een beter doorlaatbare bodem in vergelijking met traditioneel gazonbeheer. Bovendien fungeren de wadi's zo als waardevolle ecologische stapstenen in de bebouwde kom en in Dorpsmantels. Waar mogelijk worden wadi's gecombineerd met extra wandelmogelijkheden. Bijvoorbeeld de wadi's van Brachterbeek, Bongerdpad in Heel en rondom Kreijtenberg in Beegden.

Wadi Brachterbeek met Margriet en Echte Koekoeksbloem

6.2 Laanbomen

Er wordt steeds vaker voor gemengde lanen gekozen. Hierdoor worden risico's met ziekten en overlast (bv Eikenprocessierups) gespreid en wordt een grotere bijdrage aan de biodiversiteit geleverd. Bijvoorbeeld bij de reconstructie van de fietspaden van Wessem naar Thorn en van Beegden naar Horn.

In het buitengebied en de dorpsmantels worden bovendien in principe alleen inheemse boomsoorten toegepast. Om risico's te spreiden worden zo min mogelijk gekloonde bomen (cultivars) toegepast.

Weg van Wessem naar Thorn: diversiteit aan laanbomen voor biodiversiteit en risicospreiding ziekten en plagen

6.3 Omvormen gazons

Het is geen automatisme meer om overal gazons aan te leggen. Waar het gazon geen functie als bijvoorbeeld trapveldje heeft, worden, waar het kan, kruidenrijke graslanden in plaats van gazons aangelegd. Bijvoorbeeld in een deel van het Breerpark of de gazons langs de Echterstraat in Maasbracht en Op de Konie in Stevensweert.

7. EDUCATIE EN COMMUNICATIE

7.1 Cursus kruidenrijke graslanden

Aanleg en onderhoud van kruidenrijke graslanden vraagt specifieke kennis over aanleg, beheer en communicatie met belanghebbenden en omwonenden.
Daarom wordt in het voorjaar van 2020 een in-company training georganiseerd voor betrokkenen van de gemeente Maasgouw.
Vooruitlopend hierop zijn alle busjes van de gemeente voorzien van “Bijeen voor Bijen-stickers”. Zo wordt zowel richting inwoners als medewerkers uitgedragen waar wij voor staan als gemeente.

Stickers op het wagenpark van de gemeente om uit te dragen waar wij voor staan als gemeente

7.2 Vlindercursus

Tal van plekken binnen de gemeente Maasgouw worden ecologisch beheerd. Om dit uit te dragen worden in 2020 de mogelijkheden verkend om een vlindercursus aan te bieden aan inwoners van Maasgouw. Dit draagt bij aan draagvlak voor ecologisch beheer. Het vergroot de kennis over het voorkomen van vlinders in de gemeente en kan informatie opleveren over de effecten van het ingezette beheer.

7.3 Communicatie

Het aanzien van de gemeente verandert door het hele scala aan maatregelen om de biodiversteit te vergroten. Communicatie hierover is onontbeerlijk. Via (social)media en informatieborden wordt het beheer regelmatig toegelicht. Hiervoor zijn onlangs een infographic en een informatiebord ontwikkeld. Deze worden inmiddels gebruikt bij communicatie. Zowel intern als extern.

Informatiebord over ecologisch beheer van de wadi in Brachterbeek

VLINDERWEIDE

Het aantal insecten neemt al jaren dramatisch af in Nederland. 75% van alle insecten is de afgelopen 30 jaar verdwenen. De laatste 50 jaar zijn twintig vlindersoorten uitgestorven. Daar willen we wat aan doen.

Meer vlinders door minder maaien

Deze plek is ingezaaid met een mengsel van inheemse kruiden. Deze wordt maar enkele keren per jaar gemaaid. Zo krijgen kruiden een kans. Langzaam maar zeker ontstaat er een kruidenrijk grasland. Allerlei insecten zoals vlinders en bijen maar ook vogels profiteren hier van.

Minder plagen

Uit onderzoek blijkt dat het herstel van biodiversiteit ook kan helpen bij het terugdringen van insectenplagen. Natuurlijke vijanden van bijvoorbeeld de eikenprocessierups profiteren van plekken zoals deze.

GEMEENTE MAASGOUW.

Informatieborden die in 2020 op meerdere locaties met ecologisch berm- en grasbeheer geplaatst worden

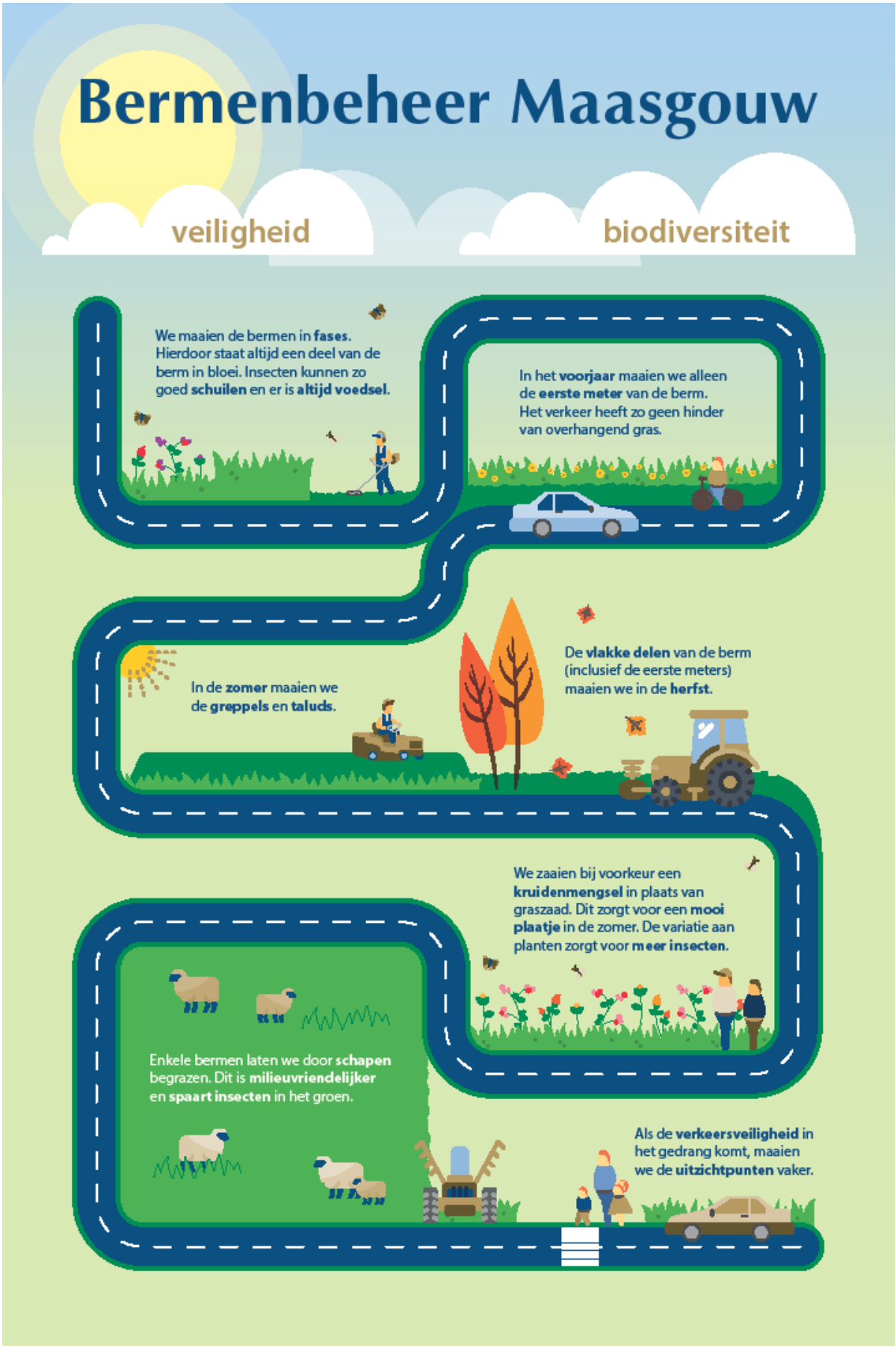

Infographic bermenbeheer tbv social media en interne communicatie